

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	12
Εισαγωγή	13
Α. Επεξήγηση ιωάννειων όρων	18
Β. Δραματική δόμηση σύμφωνα με τον L. Schenke	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΟΙΜΙΑΚΟΥ ΥΜΝΟΥ ΤΟΥ <i>ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ</i>	21
Α΄: Ο λόγος ως πρόσωπο εν διαλόγω προς τον Πατέρα και την κτίση (στ. 1-9)	25
Β΄: Η αντίδραση των ανθρώπων στην <i>Αποκάλυψη</i> (στ. 10-13)	27
Γ΄: Η σάρκωση ως <i>Αποκάλυψη</i> (στ. 14-18)	27
Συμπεράσματα	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

<i>Έρχεσθαι και ὄψεσθε</i> (Ιω. 1,3-39): ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΤΟ <i>ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ</i> ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ	63
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΒΙΒΛΙΚΟΙ ΣΥΝΕΙΡΜΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΚΟΠΗΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΤΗΣ ΚΑΝΑ (2, 1-11)	93
Α. Συνειρμοί	96

Β. Συγκείμενο	113
Γ. Προκείμενο: Ευχαριστία αντί Θρησκείας	121
Συμπεράσματα	129

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΤΟ ΙΩ. 2-4 ΚΑΙ ΤΟ ΜΟΤΙΒΟ	
ΤΗΣ ΓΑΜΗΛΙΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ	133
Α) Εισαγωγικά	135
Β) Π.Δ. και ο Γάμος του Γιαχβέ	135
Γ) Ιω. 2-4	144
1. Ο νυκτερινός διάλογος με τον Νικόδημο	144
2. Νυμφαγωγός και Νυμφίος	157
3. Η συνάντηση με τη Σαμαρείτισσα	164
Συμπεράσματα	176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΙΩ. 8,25: <i>τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν</i> [;]	177
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

Η ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ	187
Εισαγωγικά - Η περικοπή στη συνάφειά της	189
Α. Χαρακτηριστικά του δίπτυχου (10, 40-11, 53 + 11, 54-12, 11)	199
Β. Η ανάσταση του Λαζάρου υπό την ερμηνευτική οπτική της εορτής των Εγκαινίων (Χανουκά)	208
Επίμετρο: Η χρήση του <i>θεῶμαι</i> στο <i>Κατά Ιωάννην</i>	216

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	
ΚΑΙ Η ΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ <i>ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ</i>	227
Επίμετρο: Οι «Ιουδαίοι» στο <i>Κατά Ιωάννην</i>	247

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

Η ΑΜΠΕΛΟΣ ΣΤΟ ΙΩ. 15	253
----------------------------	-----

Περιεχόμενα	7
Εισαγωγικά	255
Α. Η σημασία της αμπέλου στην χλωρίδα της Ανατολής	257
Β. Η άμπελος στο Ιω. 15	264

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄

ΤΟ ΘΕΜΑ ΚΑΙ Ο ΤΙΤΛΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ (ΙΩ. 17)	273
Εισαγωγικά	275
Α) Η δομή του Ιω. 13-17	276
Β) Η Αρχιερατική Προσευχή	292
Γ) Ιω. 18-19	302
Συμπεράσματα	306

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι΄

Ο ΕΚΚΕΝΤΗΜΕΝΟΣ ΜΕΣΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΘΥΣΙΑ ΥΠΕΡ ΗΜΩΝ	311
Εισαγωγικά	313
Α. Ελληνικό υπόβαθρο	317
Β. Ιουδαϊκό υπόβαθρο	325
Επίμετρο: Ησ. 52, 13-53, 12: Ο πάσχων δούλος	349

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	353
Επίμετρο	374

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄

Η ΜΑΡΙΑΜ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ: Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	377
Επίμετρο: Το αυθεντικό Πάσχα του καλοκαιριού - Από την κοίμηση στη μετάσταση και τη μεταμόρφωση	408

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ΄

ΧΙΛΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ 5ος-6ος αι.	417
--	-----

– Χίλιασμός στην Αποκάλυψη του Ιωάννη	419
– Χίλιασμός στα πρώτα βυζαντινά υπομνήματα 5ος-6ος αι.	434
Συμπεράσματα	441

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΔ΄

ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΑΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ	443
– Η συνάφεια των δύο «απαγορευμένων» βιβλίων	445

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΕ΄

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ	
ΚΑΙ Η ΤΕΛΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑΣ	461
– Η Αγία Γραφή και η Τελική Κρίση	467
– Πριν τους Πατέρες (2 ^{ος} -3 ^{ος} αι.)	478
– Οι Πατέρες και η Κρίση της Ανθρωπότητας	482
Συμπεράσματα	488
Επίμετρο: – Κριτική του Κέλσου	
στην χριστιανική εσχατολογία (175 μ.Χ.)	493
– Κριτική της χριστιανικής διδασκαλίας	494

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΣΤ΄

ΗΘΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ	
ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ 1ου αι. μ.Χ.	
ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΕΤΑΝΕΩΤΕΡΙΚΟ 21ο αι. μ.Χ.	507
– Homo Sapiens, Homo Viator (“Pilgrim Man”)	
και Homo Zappiens (“Digital Man”)	509

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΖ΄

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ «ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ»,	
ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΝ 20ό αι.	549
Βασικές αρχές βιβλικής Ερμηνευτικής	551
Επίμετρο: Κηρύγματα και λήμματα στη Μεγάλη Ορθόδοξη	
Χριστιανική Εγκυκλοπαίδεια (ΜΟΧΕ)	592
1. Ακ. 1,1-25. 57-68. 76. 80 (Γενέσιον Τιμίου Προδρόμου,	
24 Ιουνίου): Τα γενέθλια ενός «Παιδαγωγού»	592

2. Κυριακή προ της Χριστού γεννήσεως (<i>Μτ.</i> 1,1-17): το παράξενο γενεαλογικό δέντρο του Εμμανουήλ	603
3. Κυριακή μετά την Χριστού γέννηση (<i>Μτ.</i> 2,13-23): Το παιδίον Ιησούς ως μετανάστης και ξένος	608
4. <i>Ακ.</i> 2,20-21 - 2,40-52 (1η Ιανουαρίου): Στιγμιότυπα από τα παιδικά χρόνια του Ι. Χριστού και το πέρασμα στην Εφηβεία (Περίτομή του Κυρίου και Δωδεκαετής στον Ναό)	613
5. <i>Ιω.</i> 1,29-34 (Σύναξη Ιωάννου Βαπτιστού, 7η Ιανουαρίου): Ο ρόλος του Βαπτιστή ως Προδρόμου Παιδαγωγού	630
6. <i>Ακ.</i> 10,38-42 και <i>Ακ.</i> 11,27-28 (Εισόδια της Θεοτόκου στο Ναό, 21η Νοεμβρίου): Δύο αντίθετοι χαρακτήρες γυναικών: Μαρία και Μάρθα	641
7. Κυριακή Ι΄ Λουκά (13,10-17): Η θεραπεία της «παραμορφωμένης» γυναίκας	655
8. Κυριακή Χαναναίας (<i>ΙΖ΄</i> Ματθαίου 15,21-28): Η πάλη του Ιησού με μια αλλοδαπή και η ήττα	661
9. Κυριακή Θ΄ Λουκά (12,16-21): Η παραβολή του ανόητου πλούσιου	669
10. Κυριακή της παραβολής ταλάντων (<i>ΙΣΤ΄</i> Ματθαίου): Η σωστή «επένδυση»	675
11. Κυριακή ΙΑ΄ Λουκά (14,16-24): Η παραβολή του Δείπνου	681
12. <i>Μτ.</i> 5,14-19 (Των Τριών Ιεραρχών, 30ή Ιανουαρίου): Ο Χριστιανός ως Φως	687

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΗ΄

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟ	697
Εισαγωγικά	699
I. Χώρος	709
II. Χρόνος	710
III. Dramatis Personae	715
Συμπεράσματα	742

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΘ΄

ΕΙΚΟΝΕΣ ΘΕΩΣΗΣ ΣΤΟ <i>ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ</i>	751
Εισαγωγικά	753
– Η Θέωση στο <i>Ιω.</i>	757
Συμπεράσματα	779
Επίμετρο	781

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Κ΄

ΧΡΗΣΤΙΚΑ ΛΗΜΜΑΤΑ «ΜΟΧΕ»	795
– Άγγελοι	797
– Αρχάγγελοι	806
– Αββαδών - Απολλύων	810
– Ασπασμός	811
– Ασώματοι	818
– Επινίκιος ύμνος	818
– Δευτέρα Παρουσία	819
– Διακρίσεις πνευμάτων	822
– Δυνάμεις, Τάξεις του επουράνιου κόσμου	823
– Εμμαοί	824
– Επίσκοπος	826
– Επιστάτης	830
– Ερμής	831
– Ερμογένης	832
– Λουκάς	832
– Ιερουσαλήμ (Εποχή Ιησού)	842
– Νικολαΐτες	850
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	855
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	859
1. Πηγές	859
2. Ελληνική Βιβλιογραφία	859
3. Ξένη Βιβλιογραφία	868